

د مصنوعي ځيرکتيا
بنستيز لارښود

Ketabton.com

د مصنوعي ځيرکتيا بنسټيز لارښود

له لومړي Prompt څخه تر علم، سوداګرۍ او ورځني ژوند پورې

د پښتو ژبې عملي او د کار وړ اېبوک — ۲۰۲۶

د کتاب پېژندنه

دا کتاب د هغو لوستونکو لپاره جوړ شوی چې غواړي مصنوعي ځيرکتيا يوازې د خبرو اترو وسيله ونه گڼي، بلکې د زده کړې، څېړنې، سوداگرۍ، ليکنې، تحليل، پلان جوړونې او ورځني ژوند لپاره يې په منظم او مسؤل ډول وکاروي.

د کتاب ځانگړنه دا ده چې له نظري تعريفونو سره يو ځای عملي Prompt ونه، د کار بهيرونه، د کيفيت د ارزونې لارې، د خطرونو چک لېستونه او د کارونې بېلگې وړاندې کوي. د کتاب اصلي ژبه پښتو ده؛ انگليسي تخنيکي اصطلاحات يوازې هغه ځای ساتل شوي چې د وسيلو او Prompt ونو په کارولو کې د پېژندنې لپاره گټور وي.

د تازه والي يادونه: د AI وسيلې، ماډلونه او ځانگړنې په چټکۍ بدلېږي. نو په دې کتاب کې د يوې ځانگړې وسيلې پر ځای عمومي مهارتونه، د Prompt جوړونې اصول، د تايد تگلارې او د مسؤل استعمال بنسټونه مهم گڼل شوي دي.

د سرچينو بنسټ: د Prompt جوړونې لپاره د OpenAI رسمي لارښوونې، د باور وړ او مسؤل AI لپاره د NIST AI Risk Management Framework، او د زده کوونکو د AI وړتياوو لپاره د UNESCO چوکاټ د دې کتاب د ځينو عمومي اصولو د ملاتړ لپاره کارول شوي دي.

د مطالبو فهرست

۱. مصنوعي ځيرکتيا څه ده او ولې مهمه ده؟

۲. له AI سره د ښه کار کولو ذهنيت

۳. Prompt Engineering: د ښه امر جوړولو هنر

۴. د ۳۰ Prompt عملي قالبونه

۵. AI په علمي او څېړنيز کار کې

۶. AI په سوداگرۍ او کار کې

۷. AI په زده کړه او تدريس کې

۸. AI په ورځني ژوند کې

۹. متن، ژباړه، غږ، انځور او معلومات

۱۰. ډاټا، تحليل او راپور جوړونه

۱۱. د AI ځواب څنگه وازمويو؟

۱۲. محرميت، امنيت، اخلاق او مسؤليت

۱۳. له شخصي مهارت څخه تر AI کاري سيستم پورې

۱۴. د ۳۰ ورځو عملي پروگرام

۱۵. چمتو Prompt کتابتون

۱۶. پایله او راتلونکی

خپرکی 1

مصنوعي ځيرکتيا څه ده او ولې مهمه ده؟

AI داسې کمپيوټري سيستمونو ته ويل کېږي چې د معلوماتو، ژبې، انځورونو، غږ، کوډ يا نورو نښو په کارولو سره د انسان په څېر ځينې ادراکي دندې ترسره کوي. Generative AI بيا د موجودو نمونو پر بنسټ نوي متنونه، انځورونه، کوډ، لنډيزونه او نور منځپانگه توليدولی شي.

AI جادو نه دی. دا د احتمال، نمونو، محاسبې او روزنې پر بنسټ کار کوي. ځکه نو کله ناکله داسې ځواب هم ورکوي چې ډېر باوري ښکاري، خو ناسم وي. د مسلکي استعمال لومړی اصل دا دی: «روښانه هدف + مناسب معلومات + Prompt + انساني تاييد».

د AI مهمې کټگورۍ

ډول	څه کوي؟	مثالونه
ژبني AI	متن درک او توليدوي	لنډيز، ليکنه، پوښتنې، ژباړه
انځوريز AI	انځور جوړوي يا تحليلوي	ډيزاين، تشرېح، طبقه بندي
غږيز AI	غږ پېژني يا توليدوي	Transcription، غږيز مرستيال
تحليلي AI	ډاټا تحليلوي	تمايل، طبقه بندي، وړاندوينه
Agentic AI	د څو مرحلو دندې تنظيموي	لټون، پلان، د وسيلو کارول

يادونه: د AI د کټگوريو ترمنځ کرښې تل جلا نه وي؛ يوه وسيله ممکن څو وړتياوې يو ځای ولري.

خپرکی 2

له AI سره د ښه کار کولو ذهنیت

ښه AI کاروونکی هغه څوک نه دی چې تر ټولو اوږده Prompt لیکي؛ ښه کاروونکی هغه دی چې هدف روښانه کوي، اړوند معلومات ورکوي، پایله ازمويني او بیا یې اصلاح کوي.

د انسان او AI د کار وېش

ته کوم کارونه وسپارو؟

اصل قاعده: د کار خطر چې لوړېږي، د انسان ارزونه هم باید پیاوړې شي.

- هدف او وروستی پرېکړه د انسان مسؤلیت دی.
- AI د نظرونو، مسودو، تحلیل او تنظیم په برخه کې چټکتیا ورکوي.
- حساسې پایلې باید له اصلي سرچینو، متخصصینو یا شواهدو سره وکتل شي.
- د شخصي او محرمو معلوماتو شریکول باید د اړتیا، اجازه او امنیت له مخې محدود شي.

د AI لپاره درې پوښتنې

- دا کار د AI لپاره مناسب دی؟
- که AI تېروتنه وکړي، زیان یې څومره دی؟

- د ځواب د سمون د تایید لپاره کومه لاره لرم؟

خپرکی 3

Prompt Engineering: د ښه امر جوړولو هنر

Prompt هغه لارښوونه ده چې AI ته یې ورکوي. د Prompt Engineering موخه دا ده چې د دندې، مخینې، پایلې او کیفیت معیار داسې روښانه کړو چې AI د اټکل پر ځای زموږ هدف ښه درک کړي.

د ښه [] [] [] [] [] پنځه ستنې

د قوي Prompt ساده فورمول

نقش + دنده + مخینه + محدودیتونه + د پایلې بڼه + د کیفیت معیار

کمزوری Prompt: «د بازارموندنې متن ولیکه.»

قوي Prompt: «ته د کوچني آنلاین پلورنځي د بازارموندنې سلاکار یې. د پښتو ژبې لپاره د نوي محصول ۳ اعلانونه ولیکه. مخاطب: ۲۰-۳۵ کلن آنلاین پېرودونکي. هر اعلان تر ۶۰ کلمو کم وي، له مبالغې او ناسمې دعوې ډډه وکړه، او په پای کې یوه واضح د عمل بلنه ورکړه.»

د ښه Prompt پنځه اصول

• واضح اوسئ؛ مبهمې کلمې لکه «ښه»، «ډېر»، «مناسب» یوازې هغه وخت وکاروئ چې معیار یې هم تعریف کړئ.

- مخینه ورکړئ؛ AI ته ووايئ چې څوک یاست، مخاطب څوک دی او ستونزه څه ده.

- د پایلې بڼه مشخصه کړئ؛ جدول، ګامونه، سرلیکونه، JSON، لنډیز یا نور.

- د مثال په وسیله معیار وښايئ؛ کله ناکله یو بڼه مثال د اوردې تشریح څخه اغېزمن وي.

- په تکراري ډول اصلاح وکړئ؛ لومړی ځواب وروستی ځواب نه ګڼئ.

دا اصول د OpenAI د رسمي Prompt لارښوونو سره همغږي دي، چې روښانتیا، مشخصوالی، اړونده مخینه، مطلوب فورمټ او تکراري اصلاح مهم ګڼي. د رسمي سرچینو بشپړ لینکونه د کتاب په پای کې ورکړل شوي دي.

خپرکی 4

د ۳۰ Prompt عملي قالبونه

لاندې قالبونه داسې جوړ شوي چې د خپل حالت له معلوماتو سره یې بدلول اسانه وي.

۱. لنډیز

دا متن په ۷ مهمو ټکو کې لنډ کړه. د اصلي ادعاوو معنا مه بدلوه. په پای کې ۳ پوښتنې ولیکه چې لا هم ځواب ته اړتیا لري. متن: [متن]

۲. تشریح

دا موضوع داسې تشریح کړه چې د ۱۵ کلن زده‌کوونکي لپاره د پوهېدو وړ وي، بیا یې په مسلکي کچه هم تشریح کړه: [موضوع]

۳. پلان

زما هدف [هدف] دی. د ۳۰ ورځو لپاره ورځنی پلان جوړ کړه؛ هره ورځ تر ۴۵ دقیقو زیات وخت مه ټاکه.

۴. نظرونه

د [محصول/پروژې] لپاره ۲۰ بېلابېل نظرونه وړاندې کړه او هر یو د لګښت، اغېز او ستونزې له مخې نمره کړه.

۵. لیکنه

د [مخاطب] لپاره د [موضوع] په اړه مسلکي مقاله ولیکه؛ سرلیکونه، مثالونه، لنډه پایله او د عمل بلنه ولري.

۶. بیاکتنه

دا متن د منطق، ژبې، تکرار او روښانتیا له مخې وڅېړه. لومړۍ ستونزې وښی، بیا اصلاح شوې نسخه وړاندې کړه: [متن]

۷. ژباړه

دا متن طبعي پښتو ته وژباړه. لفظي ژباړه مه کوه؛ معنا، لحن او اصطلاحات وساته: [متن]

۸. څېړنه

د [موضوع] لپاره د څېړنې پوښتنې، کلیدي اصطلاحات، د سرچینو ډولونه او د معلوماتو د تایید معیارونه جوړ کړه.

۹. جدول

د [موضوع] اړوند معلومات په ۵ ستونو او تر ۱۰ قطارونو پورې جدول کې تنظیم کړه.

۱۰. پرېکړه

ترمنځ انتخاب کوم. معیارونه: [معیارونه]. دواړه پرتله کړه او د هر انتخاب خطرونه [B] او [A] زه د هم ولیکه.

۱۱. ښوونکی

د [موضوع] لپاره د ۶۰ دقیقو درس طرحه جوړه کړه: هدفونه، تشریح، تمرین، ارزونه او کورنی کار.

۱۲. امتحان

د [موضوع] لپاره ۱۵ پوښتنې جوړې کړه؛ ۵ اسانه، ۷ منځنۍ، ۳ سختې. د ځوابونو کلید هم ورکړه.

۱۳. کاروبار

بې د وخت، کیفیت یا پلور د ښه کولو لپاره AI زما کاروبار [تشریح] دی. ۱۰ داسې لارې پیدا کړه چې وکاروې.

۱۴. مشتری

د یوه ناخوښ مشتری پیغام ته مسلکي، همدردانه او حل‌محور ځواب ولیکه: [پیغام]

۱۵. ایمیل

دا موضوع په لنډ، مسلکي ایمیل بدله کړه. مخاطب: [مخاطب]؛ هدف: [هدف]

۱۶. CV

زما تجربه [تجربه] ده. د [دندې] لپاره یې په لاسته راوړنو او اندازه کېدونکو پایلو وپروې؛ ناسم معلومات مه زیاتوه.

۱۷. کوډ

د [ژبې] لپاره د [کار] کوډ ولیکه. لومړۍ اړتیاوې او فرضیات ولیکه، بیا کوډ، بیا د ازموینې مثالونه.

۱۸. ډاټا

دا جدول تحلیل کړه. ۵ مهم تمایلونه، ۳ احتمالي ستونزې او ۳ پوښتنې چې نور معلومات غواړي، وښه: [ډاټا]

۱۹. پرېزنټېشن

د [موضوع] لپاره د ۱۰ سلايډونو جوړښت ورکړه؛ هر سلايډ: سرلیک، ۳ ټکي، او د بصري مثال وړاندیز.

۲۰. خطر

کارونې احتمالي خطرونه په محرمیت، دقت، تعصب، امنیت او قانوني اړخونو کې AI د [پروژې] د وڅېړه.

۲۱. چک‌لېست

د [کار] لپاره د کار له پیل مخکې، د کار پر مهال او له کار وروسته چک‌لېست جوړ کړه.

۲۲. انتقادي فکر

زما ادعا دا ده: [ادعا]. د دې پر ضد ۵ قوي دليلونه او د هر دليل د ارزونې لپاره شواهد وښه.

۲۳. د سرچینو نقشه

د [موضوع] لپاره د سرچینو درې کچې وښه: لومړنۍ، ثانوي او عمومي. د هرې کچې مثال ورکړه.

۲۴. مرکه

زه د [دندې] مرکه ته تیاری نیسم. ۱۵ احتمالي پوښتنې، قوي ځواب جوړښت او د تمرین لپاره تعقیبي پوښتنې ورکړه.

۲۵. محصول

. د [محصول] لپاره د مشتری شخصیت، ستونزه، وړاندیز او د ارزښت لنډه جمله جوړه کړه.

۲۶. ټولنیزې رسنۍ

. ولیکه CTA د [موضوع] لپاره د ۱۴ ورځو د منځپانګې تقویم جوړ کړه؛ د هرې ورځې هدف، قالب او

۲۷. مطالعه

زه د [موضوع] په زده کړه کې کمزوری یم. د ۴ اونیو تدریجي زده کړې پلان جوړ کړه او هره اونۍ ازموینه هم ولره.

۲۸. شخصي تنظیم

زما د نن ورځې کارونه: [لست]. د بیړني/مهم معیار له مخې یې تنظیم کړه او د ورځې واقعي مهالوېش جوړ کړه.

۲۹. پریکړه لیک

د [موضوع] لپاره یو لنډ تصمیم لیک جوړ کړه: ستونزه، انتخابونه، شواهد، خطرونه، سپارښتنه او راتلونکی ګام.

۳۰. د Prompt اصلاح

هغه د وضاحت، مخینې، بڼې، محدودیت او ارزونې له مخې اصلاح. [Prompt]: دا دی Prompt زما کړه؛ بیا یې ولې ښه کړای شو تشریح کړه.

څپرکی 5

AI په علمي او څېړنيز کار کې

AI د څېړونکي ځای نه نیسي؛ خو د پوښتنې له جوړولو، ادبیاتو د نقشې له جوړولو، د متن له تنظیم، د پاڼا له تشریح او د پریزنټېشن له چمتو کولو سره مرسته کولی شي. UNESCO د AI د زده کړې په چوکاټ کې د انتقادي قضاوت او مسؤله استعمال اهمیت هم روښانه کوي.

د علمي کار څو ګامونه

د علمي کار لپاره عملي بهیر

- (۱) د څېړنې پوښتنه دقیق کړه.
- (۲) AI ته ووايه چې د پوښتنې احتمالي فرعي پوښتنې او کلیدي اصطلاحات جوړ کړي.
- (۳) اصلي علمي سرچینې پخپله پیدا او ولوله؛ AI دې د سرچینې د اصلي متن بدیل مه ګرځوه.
- (۴) د مقالې یا راپور د جوړښت، پرتله کولو او وضاحت لپاره AI وکاروه.
- (۵) هر مهم حقیقت له اصلي سرچینې سره تایید کړه.
- (۶) د AI کارونې ثبت وساته؛ په ځانګړي ډول که د پوهنتون یا ژورنال اصول د AI افشا کول غواړي.

د علمي Prompt مثال

ته د څېړنې مرستیال یې. زما موضوع: [موضوع]

۱) مهمې څېړنیزې پوښتنې جوړې کړه ۸

۲) هره پوښتنه په خپلواک متغیر، تابع متغیر او احتمالي ګډوډونکو وويشه

۳) هغه څه چې نه شي تاییدولی، د «نورې څېړنې ته اړتیا لري» په توګه نښه کړه

مهمه خبره: AI ته د علمي حقیقت سرچینه مه وایئ؛ AI د سرچینو د موندلو او تنظیم مرستیال دی، خو اصلي شواهد باید د باور وړ سرچینو څخه واخیستل شي.

څپرکی 6

AI په سوداګرۍ او کار کې

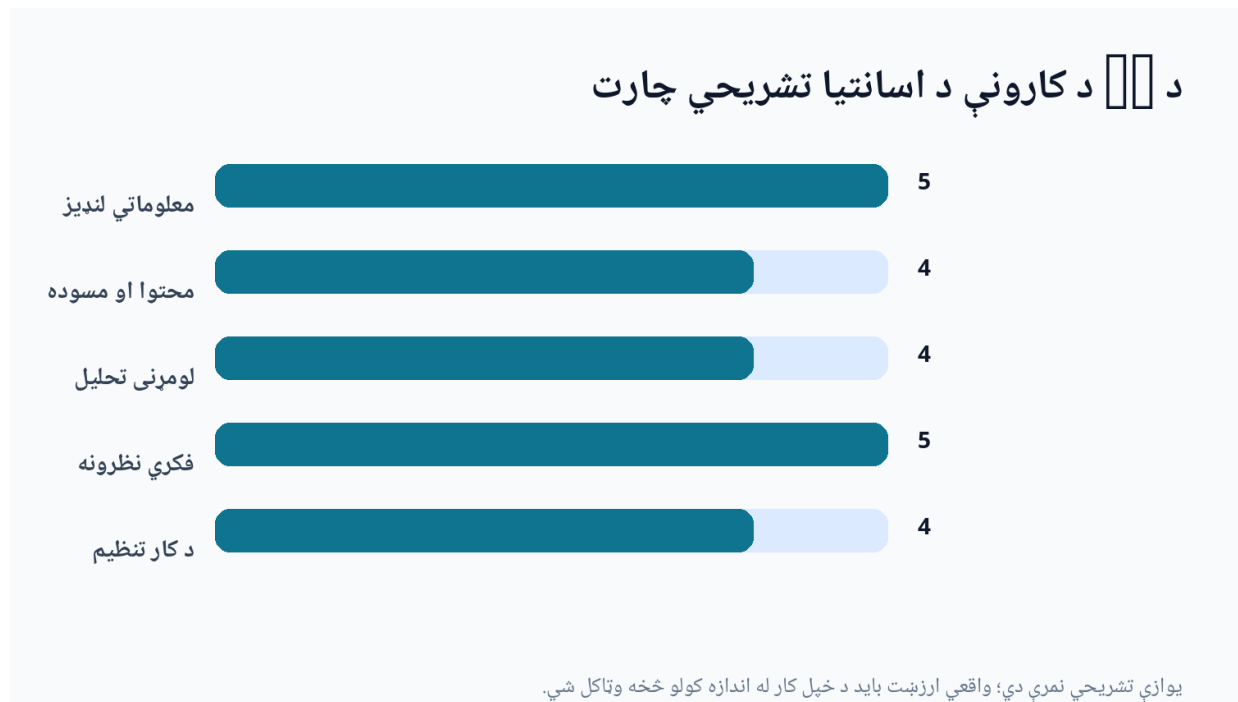
په سوداګرۍ کې د AI تر ټولو ښه استعمال هغه دی چې د یوه تکراري، وخت خورونکي یا معلوماتي کار کیفیت یا سرعت لوړ کړي او انسان ته د پریکړې لپاره وخت آزاد کړي.

د AI د ارزښت پنځه ځایونه

د بریا معیار	د انسان رول	د AI دنده	ساحه
د بیا کتنې وخت	براند، حقیقت او وروستی متن	مسوده او بدیلونه	محتوا
د حل سرعت	حساسې قضیې	لومړنی ځواب او طبقه بندې	مشترې خدمت
Conversion/رضایت	اړیکه او مذاکره	د مشتری څېړنه او شخصي متن	پلور
د وخت سپما	تایید او مدیریت	لنډیز، راپور، فورمې	عملیات
د پریکړې کیفیت	تفسیر او پریکړه	تمایل او پوښتنې	تحلیل

د سوداګرۍ لپاره د AI پروژه څنګه پیل کړو؟

- یوه مشخصه ستونزه انتخاب کړه، نه «AI راپور».
- د اوسني کار وخت او کیفیت ثبت کړه.
- کوچنی Pilot جوړ کړه.
- دقت، وخت، لګښت او رضایت اندازه کړه.
- که نتیجه ښه وه، بیا یې پراخه کړه.

پورته چارت یوازې تشریحي دی، نه د بازار د واقعي څېړنې پایله. د هر کاروبار واقعي اسانتیا باید د خپل کار د اندازه کولو له لارې وټاکل شي.

څپرکی 7

AI په زده‌کړه او تدریس کې

AI د ښوونکي ځای نه نیسي؛ د تشریح، تمرین، پوښتنو، فیډبک او شخصي زده‌کړې مرستیال کېدای شي.

د زده‌کوونکي لپاره

- له AI څخه یوازې «ځواب» مه غواړه؛ د مفهوم د تشریح او تمرین غوښتنه هم وکړه.
- AI ته ووايه چې ستا د غلطۍ په اړه پوښتنې وکړي، نه دا چې سمدستي ځواب درکړي.
- د امتحان لپاره د موضوع پر بنسټ تمرینونه جوړ کړه.
- د کورني کار یا تحقیق په بشپړولو کې د خپل فکر ځای مه ورکوه.

د ښوونکي لپاره

- د درس پلان، پوښتنې، rubrics او differentiated activities جوړول.
- د متن د ساده کولو او د بېلابېلو کچو زده‌کوونکو لپاره د مثالونو جوړول.
- د زده‌کوونکو د عامو غلطیو د کتگورۍ جوړول.
- د AI تولید شوې منځپانګه د حقیقت او تعلیمي مناسبت له مخې بیاکتل.

څپرکی 8

AI په ورځني ژوند کې

ورځنی ژوند له کوچنیو دندو ډک دی: پیغامونه، سفر پلان، بودیجه، زده کړه، پخلی، د کور کار، د اسنادو تنظیم او د وخت مدیریت. AI په دې برخو کې د «فکر د شریک» په توګه کارېدلی شي.

۱۰ ورځني استعمالونه

- د ورځې د کارونو لومړیتوب بندي

- د اورد متن لنډیز

- د رسمي پیغام لیکل

- د سفر عمومي پلان

- د ژبې تمرین

- د شخصي زده کړې مهالویش

- د کور د پیروډلو نوملړ

- د نظرونو تولید

- د اسنادو جوړښت

- د یوه مشکل د حل لپاره د انتخابونو پرتله

د روغتیا، حقوقو او مالي موضوعاتو په اړه AI یوازې د معلوماتي مرستیال په توګه وکاروئ؛ د جدي پرېکړو لپاره مسلکي او باوري سرچینه ضروري ده.

خپرکی 9

متن، ژباړه، غږ، انځور او معلومات

معاصر AI یوازې متن نه دی. یو کاروونکی کولای شي له متن، انځور، غږ او فایلونو سره یو ځای کار وکړي. خو د هر ډول منځپانګې لپاره د کیفیت معیار باید واضح وي.

منځپانګه	AI څه مرسته کولی شي؟	د تایید پوښتنه
متن	لیکلو، سمون، لنډیز	ایا معنا او حقایق سم دي؟
ژباړه	لومړنۍ ژباړه او سبک	ایا اصطلاحات او کلتوري معنا سمه ده؟
انځور	ډیزاین، تصور، بدلون	ایا حقونه، نښې او ادعاوې روښانه دي؟
غږ	Transcription او لنډیز	ایا نومونه او شمېرې سمې لیکل شوې؟
فایل/ډاټا	استخراج او تحلیل	ایا ټول قطارونه/معلومات سم لوستل شوي؟

د پښتو لپاره ځانګړې سپارښتنه: AI ته د ژبې، لهجې، مخاطب، رسمي یا محاورې سبک او د اصطلاحاتو د ساتلو شرط په واضح ډول ولیکئ. که اړتیا وي، لومړی له AI څخه د اصطلاحاتو یو کوچنی قاموس وغواړئ، بیا اصلي متن پرې ولیکئ.

څپرکی 10

ډاټا، تحلیل او راپور جوړونه

AI د جدولونو د تشریح او د راپور د جوړښت لپاره ګټور دی، خو د شمېرو د اعتبار لپاره باید اصلي ډاټا او محاسبه هم وکتل شي.

د ډاټا تحلیل Prompt

دا جدول تحلیل کړه.

۱) د کالمونو معنا لنډه کړه.

۲) او غیرعادي ارزښتونو احتمالي ستونزې وښیئ missing values د.

۳) مهم تمایلونه ولیکئ ۵.

۴) له هر تمایل سره د شواهدو قطعه/شمېره هم وښیئ.

۵) هغه څه چې له ډاټا څخه نه شي ثابتېدای، جلا نښه کړه.

ډاټا: [جدول]

د «شمېرو د ښکلا» له امله مه غولېږئ: یو ښکلی جدول یا چارت د غلطې ډاټا ستونزه نه حل کوي. د منبع، تعریف، واحد، وخت او محاسبې وضاحت مهم دی.

څپرکی 11

د AI ځواب څنگه وازمويو؟

AI ته د باور کچه بايد د کار له خطر سره متناسبه وي. NIST د AI د باور وړتيا په بحث کې د اعتبار، خوندیتوب، امنیت، حساب ورکونې، رویتیا، تشریح پذیری، حریمیت او انصاف په څېر ځانگړنې مهمې ګڼي.

د ۷ پوښتنو د تایید چک لېست

- ایا دا ادعا له اصلي سرچینې سره سمون لري؟
- ایا نېټه او تازه والی مهم دی؟
- ایا AI کومه سرچینه اختراع کړې؟
- ایا محاسبه یا شمېرې بیا حساب شوې؟
- ایا د متن معنا د لنډیز پر مهال بدله شوې؟
- ایا دا ځواب د شخصي/حساس معلوماتو پر بنسټ دی؟
- که ځواب غلط وي، د غلطۍ زیان څومره دی؟

د لوړ خطر کارونو لپاره د «دوهم نظر» اصل

که موضوع طبي، حقوقي، مالي، امنیتي، استخدامي یا د خلکو پر حقونو اغېز لرونکې وي، AI بايد د وروستۍ پرېکړې یوازینی سرچینه نه وي. د اصلي اسنادو، متخصصینو او اړوندو مقرراتو تایید ته اړتیا شته.

څپرکی 12

محرمیت، امنیت، اخلاق او مسؤلیت

د AI ښه کارونه یوازې د تولید سرعت نه دی؛ د خلکو د حقونو او معلوماتو ساتنه هم د کیفیت برخه ده.

د محرمیت ساده قاعده

- تر هغه چې اړتیا نه وي، شخصي پیژندونکي معلومات مه ورکړئ.
- پاسورډونه، پټ کلیدونه، بانکي معلومات او حساس اسناد مه شریکئ.
- د کار ځای د محرمیت تگلاره وپېژنئ.
- که د بل چا معلومات کاروئ، د اجازه او قانوني حق موضوع په پام کې ونیسئ.

تعصب او انصاف

AI له هغو معلوماتو او نمونو اغېزمنېږي چې پرې روزل شوی یا ورته ورکړل شوي. د خلکو، ژبو، سیمو او ټولنیزو ډلو په اړه حساسې پایلې باید د انتقادي کتنې له لارې وکارول شي. د «AI وویل» جمله د مسؤلیت بدیل نه ده.

NIST د AI RMF له لارې د AI د خطرونو د پیژندلو او مدیریت لپاره د Govern, Map, Measure او Manage په څلورو دندو تمرکز کوي؛ دا مفکوره په کوچنیو پروژو کې هم په ساده بڼه کارېدلی شي.

خپرکی 13

له شخصي مهارت څخه تر AI کاري سيستم پورې

کله چې يو کار تکرارېږي، Prompt بايد د يو ځل پوښتنې پر ځای د کاري سيستم برخه شي.

د شخصي AI سيستم ۶ برخې

• (۱) د Prompt ونو شخصي کتابتون

• (۲) د کار لپاره ثابت قالبونه

• (۳) د معلوماتو د سرچينو فولډر

• (۴) د کیفیت چک لېست

• (۵) د پایلو د ثبت طريقه

• (۶) د میاشتي بیا کتنه او اصلاح

د مثال په ډول: که هره اوونۍ راپور جوړوئ، یو ثابت Prompt جوړ کړئ چې د راپور هدف، مخاطب، د معلوماتو سرچینه، جدولونه، محدودیتونه او د کیفیت معیار پکې وي. بیا هره اوونۍ یوازې نوې ډاټا ورکړئ.

خپرکی 14

د ۳۰ ورځو عملي پروگرام

هدف دا نه دی چې په ۳۰ ورځو کې د AI هره وسیله زده کړئ؛ هدف دا دی چې یو تکراریدونکی او مسؤل کاري عادت جوړ کړئ.

اونۍ ۱ – بنسټ

ورځې ۱-۲: AI, LLM او Prompt زده کړه. ورځ ۳: ۵ کمزوري Promptونه اصلاح کړه. ورځ ۴: لنډیز او بیاکتنه. ورځ ۵: ژباړه. ورځ ۶: د کارونو تنظیم. ورځ ۷: خپله تجربه ثبت کړه.

اونۍ ۲ – کار

ورځې ۸-۱۰: د خپلې دندې ۳ تکراري کارونه وټاکه. ورځې ۱۱-۱۲: د هر کار لپاره Prompt جوړ کړه. ورځ ۱۳: کیفیت معیار وټاکه. ورځ ۱۴: د وخت سپما اندازه کړه.

اونۍ ۳ – علم او سوداګري

ورځې ۱۵-۱۷: یوه علمي/خپرنیزه دنده تمرین کړه. ورځې ۱۸-۲۰: د سوداګرۍ یا کار یوه کوچنۍ AI پروژه جوړه کړه. ورځ ۲۱: خطرونه او محرمیت وڅېړه.

اونۍ ۴ – سیستم

ورځې ۲۲-۲۵: Prompt کتابتون جوړ کړه. ورځې ۲۶-۲۷: چک‌لېستونه جوړ کړه. ورځ ۲۸: یوه پروسه نیمه‌اتومات کړه. ورځ ۲۹: پایلې پرتله کړه. ورځ ۳۰: خپل AI کاري سیستم مستند کړه.

څپرکی 15

چمتو Prompt کتابتون

دا برخه د چټک استعمال لپاره ده. [] ځایونه د خپل معلوماتو په وسیله ډک کړئ.

د لیکلو لپاره

د [مخاطب] لپاره د [موضوع] په اړه [ډول] ولیکه. لحن دې [لحن] وي او اوږدوالی [اوږدوالی] وي. دا متن د ژبې، منطق او تکرار له مخې اصلاح کړه، خو د لیکوال اصلي معنا وساته: [متن]

د زده کړې لپاره

ما ته د [موضوع] په اړه د سقراطي طریقي له مخې پوښتنې راکړه؛ مستقیم ځواب مه راکوه تر څو زه خپله هڅه وکړم.

د [موضوع] لپاره له ساده څخه تر سخت پورې ۱۰ تمرینونه جوړ کړه او د هر تمرین وروسته د ځان ارزونې معیار ورکړه.

د سوداګرۍ لپاره

فرصتونه تحلیل کړه AI زما کاروبار [تشریح] دی. د مشتری ستونزه، وړاندیز، د عاید سرچینه او ۵ او د اندازه CTA، د [محصول] لپاره د ۷ ورځو د بازارموندنې پلان جوړ کړه؛ هره ورځ هدف، منځپانګه کولو شاخص ولري.

د څېړنې لپاره

د [موضوع] لپاره د څېړنې پوښتنې، کلیدي اصطلاحات، احتمالي فرضيې او د معلوماتو د تایید پلان جوړ کړه.

د دې متن مهمې ادعاوې راوباسه او هرې ادعا ته ووايه چې د تایید لپاره کوم ډول لومړنۍ سرچینه مناسبه ده: [متن]

د ورځني ژوند لپاره

زما د نن ورځې دندو له دې لست څخه مهم/بیرني کارونه جلا کړه او د وخت واقعي مهالویش جوړ کړه: [لست]

د [موضوع] لپاره ۳ انتخابونه جوړ کړه، د هر یوه ګټې، زیانونه، لګښت او خطر ولیکه، بیا د پریکړې لپاره ۵ پوښتنې راکړه.

خپرکی 16

پایله او راتلونکی

مصنوعي څیرکتیا د انسان د فکر بدیل نه ده؛ دا د فکر د پراخولو یوه وسیله ده. څوک چې هدف ټاکي، پوښتنه ښه طرحه کوي، شواهد ارزوي او د AI پایله په عمل بدلوي، له وسیلې څخه ډېر ارزښت اخلي.

د کتاب وروستی اصل

AI ته د «هر څه پوه» په سترګه مه ګوره؛ د «چټک او پراخ مرستیال» په توګه یې وګوره. د کار خطر چې لوړ شي، د انسان د ارزونې اړتیا هم لوړېږي. د Prompt کیفیت مهم دی، خو د فکر کیفیت تر هغه مهم دی.

ستاسې د AI مهارت په درې پړاوونو کې وده کوي: پوهېدل → عملي کول → سیستم جوړول. همدا مسیر د UNESCO د AI وړتیاوو د Understand، Apply او Create له عمومي پرمختیايي منطق سره هم نږدې دی.

که له دې کتاب څخه یوازې پنځه شیان زده کوئ، دا پنځه وساتئ:

- هدف واضح کړه.
- مخینه ورکړه.
- د پایلې ښه وټاکه.
- ځواب تایید کړه.
- خپل ښه Prompt ونه په سیستم بدل کړه.

سرچینې او د لوستلو وړ رسمي مواد

OpenAI — Prompt Engineering Best Practices for ChatGPT

<https://help.openai.com/en/articles/10032626-prompt-engineering-best-practices>

?OpenAI — How do I create a good prompt for an AI model

<https://help.openai.com/en/articles/4936848>

OpenAI — Best practices for prompt engineering with the OpenAI API

<https://help.openai.com/en/articles/6654000-best-practices-for-prompt-engineering-with-the-openai-api>

NIST — AI Risk Management Framework

<https://www.nist.gov/itl/ai-risk-management-framework>

NIST — Generative AI Profile

<https://www.nist.gov/publications/artificial-intelligence-risk-management-framework-generative-artificial-intelligence>

UNESCO — AI competency framework for students

<https://www.unesco.org/en/articles/ai-competency-framework-students>

Microsoft — 2025 Work Trend Index

<https://www.microsoft.com/en-us/worklab/work-trend-index>

د سرچینو یادونه: د دې کتاب متن د پورته رسمي لارښوونو له مفاهیمو څخه الهام اخلي؛ د هرې وسیلې، قانون، بیې یا ځانګړې ځانګړنې په اړه د وروستي حالت لپاره تل رسمي سرچینه وګورئ.

چاپ/پلور ته د سپارلو وروستی چک‌لیست

- د کتاب عنوان، پوښ او نوم سم دي.
- د پښتو RTL ترتیب په PDF کې وکتل شي.
- د فونټ د بشودلو ستونزه په موبایل او کمپیوټر کې وازمويل شي.
- ټول Promptونه د خپل کار له اړتیا سره برابرولای شئ.
- د سوداگریزو استعمالونو لپاره د قانوني او محرمیت شرایط وکتل شي.
- د هر حساس AI استعمال لپاره د انساني تایید مرحله موجوده وي.
- د کتاب د نوې نسخې لپاره د AI وسیلو او رسمي سرچینو تازه کتنه وشي.

Thank you for reading

Find more e-books and articles on Ketabton - your multilingual digital library.

www.ketabton.com

Ketabton - Pashto, Farsi, Arabic & English